

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА КАДАСТРУ

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

(назва освітнього компонента)

підготовки _____ першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

(назва освітнього рівня)

спеціальності _____ 193 – Геодезія та землеустрій

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми _____

(назва освітньо-професійної освітньо-наукової / освітньо-

_____ Геодезія та землеустрій

творчої програми)

Силабус освітнього компонента «Сучасні тенденції розвитку земельних відносин» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 19 Архітектура та будівництво, спеціальності 193 Геодезія та землеустрій, за освітньо-професійною програмою Геодезія та землеустрій.

Розробники: Вакулюк Л. А., старший викладач
Уль А.В., доктор технічних наук, професор

Погоджено

Гарант

освітньо-професійної програми:

Олександр Мельник

Силабус освітнього компонента затверджений на засіданні кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру

протокол № ___ від

20 22 р.

Завідувач кафедри:

Анна УЛЬ

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра геодезії,
землепорядкування та кадастру**

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Сучасні тенденції розвитку земельних відносин

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 19 Архітектура та будівництво Спеціальність: 193 Геодезія та землеустрій Освітня програма: Геодезія та землеустрій, перший (бакалаврський) рівень освіти	Нормативна
150 год. 5 кредитів		Рік навчання – 2
		Семестр – 4
		Лекції – 20 год.
		Практичні – 34 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота – 86 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Вакулюк Лариса Адамівна
Науковий ступінь	
Вчене звання	
Посада	Старший викладач кафедри геодезії, землепорядкування та кадастру
Профайл	https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/Вакулюк_Лариса_Адамівна
Телефон	+380956889739
e-mail	slava@eenu.edu.ua
Дні занять	http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Анотація курсу

Дисципліна «Сучасні тенденції розвитку земельних відносин» належить до переліку вибірових навчальних дисциплін циклу професійної підготовки фахівця першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 193 - Геодезія та землеустрій галузі знань 19 - Архітектура та будівництво бакалавра освітньо-професійної програми «Геодезія та землеустрій».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є коло знань, яке стосується вивчення історії земельних відносин і землеустрою, що є необхідним елементом підготовки висококваліфікованих спеціалістів у галузі земельних відносин, землеустрою та земельного кадастру, оскільки використання і охорона земель повинні ґрунтуватись на аналізі їхнього розвитку та об'єктивній оцінці раніше існуючих уявлень про сутність земельних відносин, їх зміст і форми прояву. Історичний досвід показує, що при проведенні земельної реформи особливу увагу необхідно звернути і на виявлення закономірностей зміни форм землеволодіння і землекористування, мети і завдання землеустрою, який проводиться державою у тісному зв'язку зі змінами земельних відносин.

Пререквізити – засвоєння навчальної дисципліни «Сучасні тенденції розвитку земельних відносин» передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок з дисциплін першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: історія та культура України, охорона праці в галузі, геологія і геоморфологія, ґрунтознавство з основами географії ґрунтів; предметів циклу професійної підготовки: геодезія, основи землевпорядкування та кадастру тощо.

Постреквізити - дисципліни, які будуть використовувати результати вивчення навчальної дисципліни «Історія земельних відносин і землеустрою»: землевпорядне проектування, тематична картографія, кадастр населених пунктів, оцінка об'єктів нерухомості, ландшафтні основи землеустрою, генеральне планування населених пунктів.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Сучасні тенденції розвитку земельних відносин» полягає в засвоєнні студентами суті та закономірностей розвитку земельних відносин і землеустрою на сучасному етапі.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасні тенденції розвитку земельних відносин» є визначення поняття і сутності земельних відносин і землеустрою; пізнання сутності, сучасного змісту і тенденцій розвитку земельних відносин на різних етапах розвитку України; вивчення процесу розвитку землеустрою на всіх етапах розвитку України; встановлення перспектив розвитку земельних відносин в Україні і основних напрямків вдосконалення землекористування; вивчення сутності і напрямків розвитку земельних відносин і землеустрою в інших країнах.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- закономірності розвитку земельних відносин і землеустрою, його позитивні і негативні тенденції;

- зміст і направленість землевпорядних заходів на основних етапах розвитку країни, їх політичну і соціально-економічну направленість і ефективність;
- особливості розвитку земельних відносин і заходів з землеустрою в інших країнах;
- особливості функціонування землі в суспільному виробництві, сутність, зміст і методи регулювання земельних відносин в незалежній Україні.

вміти:

- провести аналіз і дати оцінку соціально - економічної сутності земельних відносин і системи землеустрою;
- встановити тенденції розвитку земельних відносин і землеустрою в різних регіонах України і зарубіжних країнах;
- використовувати набуті знання з історії земельних відносин і землеустрою при вивченні основ землеустрою, землевпорядкування, земельного кадастру, інших спеціальних дисциплін та при курсовому і дипломному проектуванні.

Результати навчання (компетентності)

До кінця вивчення даного освітнього компонента здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти набудуть такі компетентності:

інтегральна компетентність:

- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі геодезії та землеустрою.

загальні компетентності:

- Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями. (ЗК01);
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК02);
- Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК06);
- Здатність зберігати, примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії, закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, а також в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для відпочинку та ведення здорового способу життя. (ЗК13);

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- Здатність застосовувати фундаментальні знання для аналізу явищ природного і техногенного походження при виконанні професійних завдань у сфері геодезії та землеустрою (СК01);
- Здатність застосовувати теорії, принципи, методи фізико-математичних, природничих, соціально-економічних, інженерних наук при виконанні завдань геодезії та землеустрою (СК02);
- Здатність застосовувати нормативно-правові акти, нормативно-технічні документи, довідкові матеріали у професійній діяльності (СК03);

- Здатність обирати та використовувати ефективні методи, технології та обладнання для здійснення професійної діяльності у сфері геодезії та землеустрою (СК04);
- Здатність застосовувати сучасне інформаційне, технічне і технологічне забезпечення для вирішення складних питань геодезії та землеустрою (СК05);
- Здатність здійснювати професійну діяльність у сфері геодезії та землеустрою з урахуванням вимог професійної безпеки, охорони праці, соціальних, екологічних, етичних, економічних аспектів (СК08);
- Здатність застосовувати інструменти, прилади, обладнання, устаткування при виконанні завдань геодезії та землеустрою (СК09);
- Здатність здійснювати моніторинг та оцінку земель (СК10);
- Здатність розробляти документацію із землеустрою та з оцінки земель, кадастрову документацію, наповнювати даними державний земельний, містобудівний та інші кадастри (СК13);

Програмні результати навчання

- Організувати і керувати професійним розвитком осіб і груп. (РН2);
- Донести до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументацію (РН3);
- Знати та застосовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти, нормативно-технічні документи, довідкові матеріали в сфері геодезії та землеустрою і суміжних галузей (РН4);
- Застосовувати концептуальні знання природничих, економічних і технічних наук при виконанні завдань геодезії та землеустрою (РН5);
- Знати історію та особливості розвитку геодезії та землеустрою, їх місце в загальній системі знань про природу і суспільство (РН6);
- Брати участь у створенні державних геодезичних мереж та спеціальних інженерно-геодезичних мереж, організувати та виконувати топографічні та кадастрові знімання, геодезичні вимірювання, інженерно-геодезичні вишукування для проєктування, будівництва та експлуатації об'єктів будівництва (РН8);
- Збирати, оцінювати, інтерпретувати та використовувати геопросторові дані, метадані щодо об'єктів природного і техногенного походження, застосовувати статистичні методи їхнього аналізу для розв'язання спеціалізованих задач у сфері геодезії та землеустрою (РН9);
- Організувати та виконувати дистанційні, наземні, польові і камеральні роботи в сфері геодезії та землеустрою, оформляти результати робіт, готувати відповідні звіти (РН11);
- Розробляти документацію із землеустрою, кадастрову документацію і документацію з оцінки земель із застосуванням комп'ютерних технологій, геоінформаційних систем та цифрової фотограмметрії, наповнювати даними державний земельний, містобудівний та інші кадастри (РН12);

- Планувати складну професійну діяльність, розробляти і реалізовувати проекти у сфері геодезії та землеустрою за умов ресурсних та інших обмежень (РН14);
- Розробляти і приймати ефективні рішення щодо професійної діяльності у сфері геодезії та землеустрою, у тому числі за умов невизначеності (РН15).

**Структура навчальної дисципліни
(денна форма навчання)**

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції.	Практичні роботи.	Самостійна робота	Консультації	Бали
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Теоретичні та наукові основи земельних відносин.	11	2		8	1	6
Тема 2. Започаткування права власності на землю.	15	2	4	8	1	6
Тема 3. Особливості земельних відносин після революційних подій початку ХХ століття.	16	2	4	9	1	6
Тема 4. Земельні відносини і землеустрій в Радянській Україні.	16	2	4	9	1	6
Тема 5. Тема 13. Земельні відносини у зарубіжних країнах	16	2	4	9	1	6
Контрольна робота 1 (тестування)						20
Разом за модулем 1	74	10	16	43	5	50
Змістовий модуль 2						
Тема 6. Удосконалення земельних відносин та землепорядкування.	16	2	4	9	1	6
Тема 7. Земельні відносини і землеустрій у Незалежній Україні	15	2	4	8	1	6
Тема 8. Земельні відносини і землеустрій України на сучасному етапі	16	2	4	9	1	6
Тема 9. Реформування власності на землю – основний напрям земельної реформи в зарубіжних країнах.	16	2	4	9	1	6
Тема 10. Перспективи розвитку землеустрою в Україні	13	2	2	8	1	6
Модульна контрольна робота №2						20
Разом за модулем 2	76	10	18	43	5	50
Всього годин / Балів	150	20	34	86	10	100

Методи оцінювання: поточний та модульний контроль знань, комп'ютерне тестування, розрахункові та графічні роботи, презентації, атестація у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи. Накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання за 100-бальною шкалою з переведенням в лінгвістичну шкалу за всі види аудиторної та

позааудиторної освітньої діяльності у вигляді вхідного, поточного та/або семестрового контролю і атестації.

Завдання для самостійного опрацювання

1. Основні терміни у землевпорядкуванні і земельних відносинах
2. Етапи земельної реформи в історії України.
3. Аналіз сучасного стану земельних відносин у регіоні.
4. Земельні відносини у Волинській області.
5. Аграрна реформа у країнах ближнього зарубіжжя.
6. Регулювання земельних відносин в європейських країнах.
7. Концепція і організаційне забезпечення земельної реформи.
8. Перерозподіл земель ,роздержавлення, паювання земель,
9. Створення нових форм господарювання.
10. Особливості управління земельними ресурсами в зарубіжних країнах.
11. Регулювання земельних відносин в європейських країнах.
12. Земельний Кодекс України(1990 р.), його вплив на формування земельних відносин в Україні.
13. Поглиблене землевпорядкування(1932-1933 рр.).
14. Голодомор (1930-1933 рр.)
15. Основні положення, суть та значення Земельного Кодексу 1922 року.
16. Генеральне і спеціальне межування.

Методи та форми навчання

Словесні методи: лекція, пояснення, розповідь, бесіда: відбувається з використанням традиційних засобів навчання у поєднанні з засобами ІКТ.

Наочні методи: мультимедійні презентації.

Практичні методи: експерименти на основі імітаційного комп'ютерного моделювання, розв'язування задач з професійно-орієнтованим змістом.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації: дискусії і диспути, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості.

Методи контролю: індивідуальне та фронтальне опитування, дискусія, модульний контроль за допомогою комп'ютера – комп'ютерне тестування, залік.

Методи самоконтролю: самостійний пошук помилок, уміння самостійно критично оцінювати свої знання, визначати пріоритетні напрямки власного навчального процесу, самоаналіз.

Форми роботи: індивідуальна, групова, фронтальна.

Форми організації навчання: лекційні заняття, лабораторні заняття, самостійна робота студентів, контрольні заходи.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо студента

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- не пропускати навчальні заняття, не спізнюватися на них та не займатися сторонніми справами на заняттях;
- чітко й вчасно виконувати завдання лабораторних робіт та завдання для самостійної роботи;

- виключати мобільний телефон під час занять і під час поточного контролю знань за темами;
- брати участь у контрольних заходах (поточний, підсумковий та контроль самостійної роботи).

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником освітнього компоненту.

Політика щодо академічної доброчесності

Вивчаючи даний освітній компонент, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- виконувати всі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- списування під час контрольних заходів (в т. ч. із використанням мобільних пристроїв) заборонено;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Лабораторні роботи виконуються за індивідуальними завданнями, які студенти отримують на першому занятті. У випадку виявлення не самостійного виконання робіт (або не за отриманим завданням), результати оцінювання цих робіт анулюються, а студент отримує нове індивідуальне завдання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Виконання усіх форм робіт, які підлягають оцінюванню, відбувається у визначені розкладом терміни. Пропуск з поважних причин теми чи окремого заняття може бути відпрацьованим під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій. Терміни підсумкового контролю, ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

Неформальна освіта при викладанні дисципліни

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/1_%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB_%D1%82%D0%B0%D1%82i%D0%B2_%D0%92%D0%9D%D0%A3_i%D0%BC_%D0%9B.%D0%A3.2_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf)

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Рейтинг студента з навчальної роботи визначається відповідно до "Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки" (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf).

Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за контрольні заходи змістових модулів, які проводяться у формі комп'ютерного тестування (максимум – 20 балів за кожен змістовий модуль, всього 40 балів), виконання завдань лабораторних робіт тем змістових модулів (максимум – 50 балів) та участь у дискусіях лекційного матеріалу (максимум – 10 балів).

До контрольного заходу у вигляді комп'ютерного тестування допускаються здобувачі освіти, які опрацювали весь обсяг теоретичного матеріалу, в тому числі і матеріал самостійно, та частково виконали лабораторні роботи із даного змістового модуля. Завдання комп'ютерного опитування обов'язково включають матеріал, який передбачено до самостійного опрацювання. Тестове завдання кожного контрольного заходу складається з 20 питань. За кожну правильну відповідь студент отримує 1 бал.

За виконання завдань лабораторних робіт, а саме 5 розрахунково-графічних робіт, здобувачі освіти отримують максимум 50 балів (по 10 за кожну роботу). Оцінка, яка виставляється за розрахунково-графічну роботу, складається з таких елементів: вміння студента демонструвати практичні навички роботи з ГІС; оформлення роботи; своєчасне виконання.

Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу з певного компонента (дисципліни) на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних (семінарських, індивідуальних), лабораторних занять (тощо), самостійної роботи, виконання ІНДЗ, контрольних робіт тощо.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом (програмою) ОК.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час **ліквідації академічної заборгованості**. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100 балів.

На залік виносяться типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що

потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

На залік з освітнього компоненту «ГІС-технології в геодезії та землеустрої» виноситься комплексне завдання щодо створення засобами ГІС-технологій технічної документації та обмінного файлу у XML-форматі земельної ділянки за даними топографо-геодезичного знімання. Максимальна кількість балів – 100 балів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Навчальна дисципліна оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

**Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів,
де формою контролю є залік**

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Витанович І. Аграрна політика українських урядів 1917–1920 рр. / І. Витанович. – Мюнхен-Чикаго, 1968. – 60 с.
2. Горлачук В.В. Управління земельними ресурсами: Підручник / В.В. Горлачук, В.Г. В'юн, І.М. Песчанська, А.Я. Сохнич та інші; за ред. д.е.н., проф. Горлачука В.В. – Львів: Магнолія плюс; видавець СПД ФО Піча В.М., 2006. – 443 с.
3. Закон України „Про форми власності на землю” : прийнятий 30 січня 1992 року № 2073–ХІІ // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 1992. – № 18.
4. Закон України «Про землеустрій» : прийнятий 22 травня 2003 року № 858–ІV // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 2003. – № 36.
5. Заріцька І. М. Виникнення радянського земельного законодавства (листопад 1917 – квітень 1918 рр.) / І. М. Заріцька // Часопис Київського університету права. – 2008. – № 1. – С. 43–48.
6. Заріцька І. М. Земельне законодавство Української держави Павла Скоропадського / І. М. Заріцька // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 10. – С. 87–91.
7. Заріцька І. М. Правове регулювання земельних відносин у Західній області УНР / І. М. Заріцька // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 5. – С. 117–120.
8. Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923 рр. Документи і матеріали : у 5 т. – Т. 2. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – 712 с.

9. Земельний кодекс України : прийнятий 13 березня 1992 року № 2196 –I // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 1992. – № 25.
10. Земельний кодекс України : прийнятий 25 жовтня 2001 року № 2768 – III // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 2002. – № 3–4.
11. Земельний кодекс Української РСР : прийнятий 18 грудня 1990 року № 561–XII // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 1991. – № 10.
12. Нечипоренко О. Світова практика розвитку земельних відносин / О. Нечипоренко // Економіка АПК. – 2007. – № 4. – С. 154–157.
13. Новаковський Л.Я. Земельна реформа і землеустрій / Л.Я. Новаковський, А.М. Третяк, Д.С. Добряк. – К.: 2001. - 138 с.
14. Новаковський Л.Я. Земельна реформа і землеустрій в Україні / Новаковський Л.Я., Третяк А.М., Добряк Д.С. – К.: ЦЗРУ, 2001. – 138 с.
15. Новаковський Л.Я. Шляхи становлення і розвитку сучасного землевпорядкування // Землевпорядкування. – 2001. – № 2. – С. 3–12.
16. Новаковський Л.Я., Третяк А.М. Основні положення концепції земельної реформи в Україні / Л.Я. Новаковський, А.М. Третяк. - К.: ІЗУ УААН, 2000.
17. Панченко П.П. Аграрна історія України: Підручник. – 2-ге вид., випр. І доп. / П.П. Панченко, В.А. Марчук. – К. : Т-во „Знання” КОО, 2000. 1
18. Про земельну реформу: Постанова Верховної Ради України від 18 грудня 1990 року № 563–XII // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 1991. – № 10.
Захарченко П.П. Розвиток права власності на землю в Україні (середина ХІХ – перша чверть ХХ ст.): Монографія. – К.: Атіка, 2008. – 296 с.
19. Проблеми земельного кадастру та застосування його даних в умовах ринкової економіки / Д.І. Гнаткович, М.І. Лавейкін, В.І. Пастернак, М.Г. Ступень, Р.Й. Гулько, А.Я. Сохнич, О.Д. Гнаткович, Л.Ф. Кисіль – Львів: Простір М, 1996. – 106 с.
20. Третяк А.М. Земельні ресурси України та їх використання: монографія / А.М. Третяк, Д.І. Бабміндра. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2003. – 143 с.
21. Третяк А.М. Історія земельних відносин і землеустрою в Україні: навч. посіб. / А.М. Третяк, Т.М. Прядка, І.Г. Колганова. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. – 352 с.
22. Третяк А.М. Наукові основи землеустрою: навч. посіб. / А.М. Третяк. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2002. – 342 с.
23. Третяк А.М. Теоретичні основи землеустрою: навч. посіб. / А.М. Третяк. - К.: ІЗУ УААН, 2002. - 152с
24. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні: навч. посіб. / А.М. Третяк. - К.: ІЗУ УААН, 1998.- 224с.

Інтернет-ресурси

1. www.rada.gov.ua
2. www.kmu.gov.ua
3. www.land.gov.ua

4. www.map.land.gov.ua
5. www.ngo.land.gov.ua
- 1.